

De la inutilitat de la muntanya

Date : 23/06/2014

Publicat el 2-07-2014

Text: Enric Faura

Enric Faura, fa més de 40 anys que puja muntanya per arreu de Catalunya, dels Pirineus i dels Alps. Li agrada qualsevol manera d'anar a la muntanya, però és la neu i l'esquí de muntanya on en gaudeix més. Ha escrit llibres i articles publicats arreu, però ell diu que el que més li agrada és llegir llibres de muntanya i perdre's per qualsevol vall pirinenca remota.

Escalant a Montserrat als anys quaranta del sXX (Col·lecció Manel Guasch)

La duríssima crisi econòmica que castiga al món occidental en aquest començament de nou segle, talment com una nova i subtil maledicció bíblica, ha provocat unes efectes demolidors en molts àmbits. Una de les conseqüències d'aquest canvi és la instauració d'un pensament únic, de caràcter marcadament economicista, tecnòleg i utilitarista. Aquest pensament únic ve a dir que en un context de forta crisi no es pot perdre el temps amb activitats i despeses que no tinguin un rendiment directe i pràctic i cal deixar de banda tot allò superflu. Sembla que només siguin vàlides les actuacions en recerca d'un benefici directe i palpable i calgui evitar totes aquelles sobrees i sense finalitat objectivable.

Moltes veus han anat assenyalant els perills per la societat i la humanitat d'aquesta línia de pensament. Fart de tot plegat el professor Nuccio Ordine ha publicat un pamflet de títol clar i contundent: **La utilitat de l'inútil** (Quaderns Crema).

La tesi és clara. Davant les veus que defensen només els sabers que produeixen beneficis, cal reivindicar tots els sabers que són valuosos *per se*, al marge de tota finalitat utilitarista. Els sabers de naturalesa gratuïta i desinteressada, sense cap vincle pràctic i comercial, són igual d'importants que qualsevol altre.

Els sabers fonamentals en el conreu de l'esperit i de l'ànima humana i en el desenvolupament civil i cultural de la humanitat són essencialment i en aparença inútils: la filosofia, l'art, la creació artística, la música, la poesia, la saviesa, l'amor. La persona necessita els sabers i els valors inútils per a viure, per a sobreviure.

Llavors, què és allò útil realment? Allò que ens fa millors i ens construeix com a persones. Ordine reivindica conceptes com el de la *dignitat hominis*, el saber, l'amor i la veritat.

Escaladors preparant el bivac a la zona del llac Tenaya, Yosemite (Foto: Creative Commons)

Aquest pamflet amb un títol que sembla un oxímoron, és un text per defensar l'espai de les humanitats en el món actual i contra la lògica del benefici actual i els dictats de la crisi. La lectura del text, breu i molt assequible, és un bàlsam per a l'esperit. Potser no tot està perdut.

Però mentre avançavem en la lectura, allí on Ordine parla de literatura, filosofia, música o art, a cada mot, ens venia al cap la paraula muntanya. Potser la pràctica de la muntanya, de l'escalada, de l'alpinisme, de l'esquí, no és una de les activitats humanes més inútils i nobles que hi ha? Quan Ionesco diu: "Si no es comprèn la utilitat de l'inútil, la inutilitat de l'útil, no es comprèn l'art", no podríem dir: "Si no es comprèn la utilitat de l'inútil (escalada, ascensió), la inutilitat de l'útil (tantes feines), no es comprèn la vida"?

Per a quants muntanyencs la inutilitat de la seva passió per la muntanya és l'essència de la seva *dignitats hominis*? Per a quantes persones la muntanya és allò que els fa com a persones, que els permet créixer? Per a quants muntanyencs allò que és important, veritable i essencialment definitiu, és la contemplació d'una posta de sol o d'una gran muntanya, d'un paisatge nevat, fer un pas d'escalada, avançar dalt d'una cresta, negociar amb el gel en una cascada glaçada, caminar per un bosc tardorenc?

L'estètica d'una traça en una muntanya nevada, la cornisa de neu en una carena, la superació elegant d'un sostre o d'un diedre, el plaer inefable de seguir un corriol dins d'un bosc, la creativitat essencial de l'obertura d'una via d'escalada, no són activitats aparentment inútils però fonamentals per a un grup de persones anomenats alpinistes, escaladors, muntanyencs o simples excursionistes.?

I cal reivindicar això? Ens temem que sí, cal continuar reivindicant-ho, com sempre.

Tradicionalment ha estat una defensa enfront de les incomprendions de bona part de la societat que només veu perill i temeritat en unes activitats que són font de gaudiment i creixement per a altres. Caldrà continuar fent pedagogia i exigint respecte per les opcions personals i activitats que cada cop pateixen més regulacions, normatives i restriccions.

Però sembla que ara hi ha un nou front. Cal reivindicar-ho també internament dins el col·lectiu i algunes institucions pròpies, on sembla que només siguin importants (útils) aquelles activitats amb retorn immediat i valorable: curses i competicions, activitats on els participants es mesuren per milers, tecnologia intrusiva, promoció que genera ingressos, màrqueting que es pot vendre, esportivitat únicament comercial...

La inutilitat essencial d'una bona ascensió, d'una escalada arriscada, d'una expedició incerta, d'una travessa sense cap objectiu més que estar a la muntanya, d'un vivac a la muntanya, de la contemplació d'una posta de sol, d'una conversa amb els amics, sembla inútil a ulls de determinats integrants del mateix col·lectiu. I cal reivindicar i defensar valors aparentment inútils: el risc, l'exposició, l'esforç, la contemplació, la bellesa, l'amistat, la gratuïtat, la solitud, la llibertat d'accés als espais naturals, la inaprensible bellesa de la natura (de la muntanya).

Ja fa uns anys Lionel Terray es va avançar al professor Ordici amb el seu memorable llibre "Els conqueridors de l'inútil": un cant als valors pregons i essencials del gran alpinisme i del món de la muntanya. Potser caldria que qualsevol muntanyenc s'animi a continuar pel mateix camí redactant ara un pamflet combatiu i valent sobre "La inutilitat de la muntanya", amb lletres ben grosses i paraules clares, sense pors ni vergonyes, per poder afirmar com fa anys va escriure el gran Emilio Comici, "L'escalada és útil com el treball. Bella com l'art i noble com la fe". I poder emmirallar-se en el gran John Ruskin per afirmar: "Les portes de la muntanya m'obren una nova vida que no tindrà fi".